

Korta vårdköerna och låt vården komma närmare

Svensk sjukvård är fantastisk. Varje dag gör anställda inom vården och omsorgen stora insatser för att rädda liv och vårda sjuka och skadade människor. Men på många platser råder det akut brist på vårdpersonal.

Trots att kvaliteten i svensk sjukvård är hög får fortfarande många människor vänta på vård alldeles för länge. Sedan regeringen tog bort kömiljarden har vårdköerna växt. Samtidigt hotar regeringen privata vårdgivare med ny lagstiftning så att färre vågar investera och öppna nya vårdcentraler.

Många människor saknar också en fast läkarkontakt. I stället möts patienter av ny och okänd personal vid varje nytt besök på vårdcentralen. Trygga relationer och viktig kunskap om en persons hälsohistoria går förlorad.

Nästan en av fem lider av psykisk ohälsa. Många av dessa är kvinnor och/eller unga. Nästan hälften av alla pågående sjukskrivningar beror på psykisk ohälsa. För att minska den psykiska ohälsan måste det förebyggande arbetet öka och insatser sättas in i ett tidigt skede. Samverkan behövs mellan vård, skola och omsorg. För att utreda och behandla de som lider av psykisk sjukdom måste köerna till den psykiatriska vården bort. För att öka tryggheten måste vården bli mer tillgänglig och komma närmare människor.

Fast läkarkontakt i primärvården

Svensk primärvård har länge haft stora problem. Det är svårt för patienter att få tid hos en läkare och endast drygt 40 procent av svenskarna har en fast läkarkontakt. Många söker sig till akutmottagningarna istället för sin vårdcentral för att få hjälp, med långa väntetider som följd.

Den viktigaste orsaken till problemen i primärvården är bristen på fasta läkare. Trots en hög läkartäthet fattas det i Sverige läkare på vårdcentralerna. I vissa landsting är det färre än 30 procent av patienterna som har en fast läkarkontakt. Samtidigt arbetar omkring 1 000 stafettläkare i den svenska vården, något som kostar landstingen en miljard kronor per år.

Problemen i primärvården går att lösa. Det visar inte minst utvecklingen i Norge, som gått från att bara halva befolkningen haft en fast läkarkontakt i primärvården till att nästan alla har det idag. En av de viktigaste förändringarna som gav Norge en stark primärvård handlar om att läkare fått möjlighet att driva egna verksamheter i liten skala.

Centerpartiet vill att patienter ska ha rätt till en fast läkarkontakt i primärvården, vilket innebär att de patienter som vill ska få lista sig på läkare istället för på mottagningar som idag. Vi anser att man bör öppna upp för fler specialiteter, till exempel barnläkare och geriatriker, samt erfarna läkare med endast läkarlegitimation att kunna etablera sig i primärvården med eget patientansvar.

En nyckel till att den svenska sjukvården ska bli mer tillgänglig för människor i hela landet är att bejaka entreprenörskap och möjliggöra små vårdenheter. Genom att tillåta små personägda vårdcentraler kan det bli attraktivt för svenska läkare att arbeta i primärvården och därigenom öka tillgänglighet och valfrihet. En egen verksamhet ger kontinuitet i mötet mellan patient och läkare samtidigt som läkaren får större möjligheter att påverka sin arbetssituation. Det skulle också göra det enklare att bedriva vård på landsbygden.

Vård i rätt tid i hela landet

Korta köerna med en tillgänglighetsmiljard

Köerna i vården har ökat sedan den rödgröna regeringen tog bort den kömiljard som Alliansen införde. Samtidigt har regeringen ägnat stor kraft under mandatperioden åt att göra det svårare för de privata aktörer som gör vården mer tillgänglig. De växande köerna i sjukvården gör att vården bli mer ojämlig. Skillnaderna i tillgänglighet i exempelvis specialistsjukvården är idag stor mellan landstingen. Om köerna tillåts växa mer kommer vi hamna i ett läge där bostadsort och ekonomi spelar en avgörande roll för vilken vård man kan få och när.

För att kunna korta köerna och öka tillgängligheten för patienten behöver fler aktörer få möjlighet att hjälpa till att utföra vården. Med en åldrande befolkning ökar behoven och vi behöver ställa allt högre krav på att få ut mer vård för varje skattekrona. Att fler fristående utförare får vara med och leverera vård och omsorg, är direkt avgörande för att klara detta.

När man är sjuk har man rätt att snabbt få träffa en läkare och få den vård man behöver, oavsett var i landet man bor. Som patient ska man också kunna räkna med en snabbare och mer tillgänglig vård genom hela vårdkedjan. Centerpartiet vill därför lägga en miljard kronor per år på att korta tiden från diagnos till påbörjad eller slutförd behandling.

Bättre information till patienterna

Patienterna måste få bättre information om kvalitet och kötider. Det måste i ett tidigt skede bli tydligt för patienten vilka vårdgivare – både i hemlandstinget och i andra delar av landet – som kan erbjuda vård i tid. Det saknas tydlig och lättillgänglig information till patienterna om tillgänglighet och vårdkvalitet. De kvalitetsregister och öppna jämförelser som finns idag är inte anpassade efter vanliga medborgare. Därför föreslår Centerpartiet att 1177 byggs ut till en nationell portal där patienten enkelt kan jämföra vårdgivares kvalitet och tillgänglighet.

Ge patienterna rätt till digitala vårdkontakter

Nätbaserade vårdtjänster är på stor framväxt och allt fler patienter efterfrågar möjligheten att kontakta sin läkare genom sin telefon eller dator. Utvecklingen grundar sig i den bristande tillgängligheten i vården tillsammans med den digitala utvecklingen. Digital vård är ett sätt att avlasta den övriga vården och behöver få bättre förutsättningar att utvecklas. Centerpartiet vill därför ge patienter rätt till digitala vårdkontakter med sin läkare eller med annan relevant yrkesgrupp inom primärvården. Att utvidga patientens rätt att kontakta vården digitalt gör att sjukvården kommer närmare människor. Inte minst för den som bor i glesbygd och har långt till närmaste vårdcentral är det betydelsefullt. Det kan både handla om planerade vårdbesök hos läkaren på vårdcentralen som sker genom videosamtal. Vi vill också göra det möjligt för 1177 att erbjuda videosamtal för en mer effektiv sjukvårdsrådgivning.

En tryggare vård för barn och unga

Korta köerna i BUP

Allt fler barn och unga uppger att de lider av psykisk ohälsa. Samtidigt finns stora brister i tillgängligheten till stöd för barn och unga som mår dåligt. Köerna till barn- och ungdomspsykiatri har tredubblats under mandatperioden och endast tre landsting nådde 2017 upp till vårdgarantins mål. Centerpartiet vill därför satsa 300 miljoner kronor per år på att öka tillgängligheten i barn- och ungdomspsykiatri. Pengarna ska gå till landsting och regioner som säkerställer att barn och unga får psykiatrisk vård snabbare än idag.

Inför en samlad barn- och ungdomshälsa

Centerpartiet vill ta ett samlat grepp för att nå alla barn, genom att landstingen och regionerna får ett samlat huvudansvar för barnens hälsa. Det handlar om att se till att samhället kan följa dessa barn från

mammas mage till 25-årsåldern. Från besöken på mödravården och BVC, till elevhälsan och ungdomsmottagningarna. På detta sätt får landstingen och regionerna ansvaret att samordna insatserna kring barns och ungas hälsa, med en sammanhållen journalföring som följer barnet genom uppväxten.

Det handlar också om att stärka elevhälsan, som finns på alla skolor i landet och har förutsättningar att nå ut till alla barn. I dag fungerar elevhälsan väldigt olika beroende på vilken skola barnet går på, men genom att ge landstingen i uppgift att se till att det finns rätt kompetens i elevhälsan, oavsett skola, kan vi skapa en mer jämlik vård.

Satsa på mobila ungdomsmottagningar på landsbygden

Stora delar av landet består av glesbefolkade områden, där människor inte alltid har nära tillgång till vård. Den växande psykiska ohälsan bland unga gör att det behövs fler lättillgängliga insatser för att ge hjälp i tid. Då det inte alltid är möjligt att ha fysiska mottagningar på plats, vill Centerpartiet öka tillgången till mobila ungdomsmottagningar i de delar av landet där det behövs. Därför vill vi satsa 50 miljoner kronor som landsting och regioner får ta del av och i samverkan med kommunerna utveckla mobila lösningar för att fler unga ska nås av ungdomsmottagningarnas verksamhet.

En ny vårdform för snabbare hjälp vid psykisk ohälsa

Den psykiska ohälsan i befolkningen växer – inte minst bland unga kvinnor. Det är framför allt sjukskrivningar som sker till följd av psykiatriska diagnoser som ökar – en trend som pågått under flera år. Lättare psykiska tillstånd, som exempelvis stresssymptom, står för den största ökningen och kvinnor är överrepresenterade i denna grupp.

Samtidigt är tillgången till stöd inte tillräcklig. Den som lider av psykisk ohälsa måste få bättre tillgång till snabb samtalshjälp. Detta förutsätter ökad tillgänglighet i primärvården. I både England och Norge har man arbetat framgångsrikt genom att öka tillgången till stöd vid vanliga psykiska tillstånd såsom ångest och depression. Den som är i behov av hjälp ska snabbt kunna få ett första samtal och bedömning av vilken typ av stöd man behöver få. För personer med lindriga symptom kan online-sessioner vara tillräckliga, medan människor med större behov slussas vidare till rätt vårdnivå. Även personer som befinner sig i långvarig arbetslöshet kan med detta arbetssätt erbjudas coachningsstöd via telefon, till exempel vid social fobi som utgör ett hinder för den som ska söka ett arbete.

Centerpartiet vill satsa 1,2 miljarder kronor under den kommande treårsperioden för att öka tillgången till stöd vid psykisk ohälsa”. Satsningen riktas mot samtliga landsting och regioner för att säkerställa att människor med viss psykisk ohälsa kan erbjudas snabbt psykoterapeutiskt stöd utan remiss. Varje landsting och region får utforma ett system som passar de lokala förutsättningarna, men utgångspunkten ska vara att man erbjuder snabbt stöd i olika former. En del av satsningen viks åt utbildning så att fler kan få kompetens att erbjuda samtalsstöd vid lättare psykiska besvär.

Ett nationellt sjuksköterskelyft

Betald utbildning

Sjuksköterskor utgör en stor del av ryggraden i sjukvården. De utför ovärderliga och ofta mycket slitsamma arbetsuppgifter – oavsett om de arbetar på vårdcentraler eller på sjukhus. Samtidigt råder stor brist på inte minst specialistsjuksköterskor, vilket leder till växande köer och att operationer måste ställas in. För att få fler sjuksköterskor till vården behöver sjuksköterskans roll uppvärderas och stärkas. Centerpartiet vill därför satsa på ett nationellt sjuksköterskelyft.

Till skillnad från läkare har sjuksköterskor oftast inte fått betalt under sin vidareutbildning. Samtidigt får färdigutbildade specialistsjuksköterskor sällan särskilt stor löneförhöjning. Många gånger kan det till och med kosta för en sjuksköterska att utbilda sig till specialist. Det måste bli mer lönsamt för sjuksköterskor att vidareutbilda sig. Centerpartiet vill därför satsa 600 miljoner kronor årligen fram till 2022 på att sjuksköterskor som utbildar sig till specialister ska kunna få lön under tiden, precis som på läkarnas specialistutbildning.

Examenspremie för sjuksköterskor

Vi vill också uppmuntra fler att ta en sjuksköterskeexamen. Därför föreslår vi att personer som tar sjuksköterskeexamen ska få 60 000 kronor i examenspremie efter sina första fem arbetsår som sjuksköterska.

Karriärtjänster för sjuksköterskor

Många sjuksköterskor har en stressig arbetssituation och små möjligheter att göra karriär. Därför behövs fler möjligheter för sjuksköterskor att klättra i karriären och höja sin lön. Centerpartiet vill införa särskilda karriärtjänster för sjuksköterskor, i likhet med vad som genomförts inom läraryrket. För att göra detta möjligt vill vi satsa 400 miljoner kronor per år för tjänsterna, vilket motsvarar 5 000 kronor högre lön i månaden för 5 000 sjuksköterskor.

Värna och utveckla LSS-reformen

Slå fast LSS intentioner i lag

LSS är en av våra viktigaste frihetsreformer. Den ger människor med funktionsnedsättning möjlighet att delta i samhället, arbeta, studera och leva ett vanligt liv. Men det är en reform som har varit hårt ansatt under senare år. Den senaste tidens nedskärningar av LSS har fått orimliga konsekvenser för en av samhällets mest utsatta grupper. Det gäller inte minst alla de barn som har svåra andningsproblem och som behöver hjälp för att kunna leva ett bra liv. Sedan Socialdemokraterna tog över makten har assistansen dragits in för över 1500 personer. Trots massiva skattehöjningar tycker regeringen sig inte ha råd att låta sjuka barn få det stöd de behöver.

Centerpartiet vill gå tillbaka till det som är ursprungstanken med LSS – ge personer med funktionsnedsättning rätten att leva som alla andra. Vi måste öka tryggheten för alla de barn, vuxna och deras anhöriga som är beroende av LSS för att klara sin vardag. Ingen ska behöva känna oro för att inte få den hjälp de behöver. Därför behövs långsiktiga villkor för att slå fast rätten till stöd och skapa trygghet för dem som har behov av hjälp.

Centerpartiet vill därför se en lagändring som slår fast att exempelvis andning och sondmatning är grundläggande behov. Vi satsar 700 miljoner årligen för att säkerställa att när lagändringen trätt i kraft ska dessa människor kunna få statlig assistans.

Valfrihet för människor med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning ska ha inflytande över sin vardag och möjlighet att påverka sin egen situation. Ett sätt att säkerställa valfrihet för personer med funktionsnedsättning, är att se till att det finns många olika utförare av stöd, hjälp och service att välja mellan. Idag har majoriteten av de människor som får statlig assistans valt ett privat assistansföretag och de allra flesta är mycket nöjda med det. Därför tycker vi att det är fel att försvåra för dessa utförare, som nuvarande regering vill. Vi vill istället utveckla valfriheten för personer med funktionsnedsättning. Till exempel behöver valfriheten förbättras för personer som får sin assistans från kommunen, eftersom de oftast inte kan välja någon annan utförare än kommunen.

Bättre möjligheter på arbetsmarknaden

Det behövs ett större fokus på hur personer med funktionsnedsättning kan få bättre möjligheter att delta i samhället och försörja sig själva. Ett av de viktigaste sätten att få fler människor i arbete handlar om att sänka kostnaderna för att anställa genom exempelvis sänkta arbetsgivaravgifter. Vi har länge drivit frågan om att konkurrensutsätta Arbetsförmedlingen och låta fler aktörer få förmedla jobben. På detta sätt kan utförare specialisera sig på att förmedla jobb åt särskilda grupper, som exempelvis personer med funktionsnedsättning.

Företagande är ett bra sätt för människor att bryta sitt utanförskap. Men personer med funktionsnedsättning har idag ofta svårt att starta eget företag. Även om både viljan, kunskapen och idéerna finns, är risken stor att bli av med det stöd man har behov av. Eller att stödet inte är anpassat för eget företagande. Möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att driva företag måste därför förbättras. Det kan exempelvis handla om att få färdtjänst i samband med företagandet eller anpassning av arbetsplatsen.

Det behövs också bättre möjligheter till utbildning för personer med funktionsnedsättning. För den som går eller har gått i gymnasiesärskolan måste det bli enklare att studera vidare och komma ut på arbetsmarknaden. Det handlar bland annat om möjligheten att finansiera sina studier.

Trygghet och valfrihet för äldre

Öka valfriheten för äldre

Centerpartiet vill öka människors självbestämmande i välfärden. Endast så kan makten flyttas från politiker till patienter, brukare och anhöriga. Den rödgröna regeringens planer på att försvåra för privata utförare inom äldreomsorgen, är ett hot mot äldres möjligheter att påverka sin vardag. Det riskerar dessutom att äventyra kvaliteten. Enligt Socialstyrelsens undersökning är såväl privata hemtjänstutförare som privata äldreboenden bättre inom de flesta kvalitetsparametrar. Centerpartiets övertygelse är att valfriheten inom äldreomsorgen måste stärkas och utvecklas.

Valfriheten behöver öka även vad gäller innehållet i välfärdstjänsterna. Centerpartiet har länge drivit på för möjligheten att få äldreomsorg utan biståndsbedömning. Detta har tillämpats i exempelvis Linköping, där äldre kan vända sig direkt till utföraren – privat eller offentlig – för att få en viss insats. Lagstiftningen är nu på väg att ändras så att förenklade biståndsbedömningar ska bli möjligt att tillämpa i hela landet. Centerpartiet vill att fler kommuner ska erbjuda denna möjlighet till äldre.

Förebyggande hälsovård för äldre

I Sverige finns unika system för hälsovård i form av exempelvis barnhälsovård, skolhälsovård och företagshälsovård. Genom detta förebyggande arbete har vi bland världens lägsta mödradödlighet och spädbarnsdödlighet. Kunskapen finns även kring hur en god hälsa kan främjas hos äldre, men det är ett område där det saknas nationell samordning. Det finns flera exempel på lokala program där man, med relativt låga kostnader, nått goda resultat.

För att nyttja samhällets gemensamma resurser på bästa sätt föreslår Centerpartiet ett äldrehälsovårdsprogram med förebyggande arbete för äldre. Det kan till exempel handla om information om matvanor, motion och stöd att förebygga fallskador. Ett systematiskt förebyggande arbete gagnar både den enskilda individen i form av ökad livskvalitet och hälsa och kan ge stora samhällsvinster. Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten bör få i uppdrag att ta fram konkreta åtgärder för hur svensk äldrehälsovård kan stärkas.

Nationell ambulanshelikopter för vård i hela landet

Om vi ska kunna erbjuda en god vård till alla människor i hela landet krävs bättre och mer effektiva transporter. Ambulanshelikoptrar har potentialen att rädda liv. Undersökningar visar att dödligheten skulle kunna minska med så mycket som en tredjedel om patienter i högre grad transporterades med helikopter.

Idag saknas dock ett sammanhållet och rikstäckande system med ambulanshelikoptrar, vilket är en nackdel som påtalats i ett flertal utredningar. Det är inte främst resursbrist som hindrar skapandet av ett rikstäckande system med ambulanshelikoptrar. I stället är det avsaknaden av nationell samordning som är det huvudsakliga problemet. Centerpartiet vill att en nationell organisation för ambulanshelikoptrar skapas. Med en nationell ambulanshelikopter kan insatserna samordnas, dels mellan olika landsting och dels med andra myndigheters helikopterresurser, och riktas dit de behövs. På så sätt kan vi skapa bättre förutsättningar för en tillgänglig vård i hela landet.